

Melhus Historielag

Årsmelding 2019

Årsmøte på Buen tirsdag 18. februar 2020

Styret i 2019

Styret for Melhus Historielag har bestått av følgende medlemmer:

Bjarne Sommersel, Leder
Ronald Nygård, Nestleder
Randi Kregnes, Sekretær
Ola Huke, Kasserer
Leif Engen, Styremedlem
Redaktør for «Melhusbyggen» Signy R. Overbye er fast deltaker på styremøtene.

Per Erik Kufås, Varamedlem
Unn Berit Falkanger, Varamedlem
Håkon Disington, Varamedlem

Lederen velges for 1 år. Styremedlemmene velges for 2 år. Varamedlemmene velges for 1 år.

Valgkomite:

Berit Tofte Høvik, Oddbjørg Moan, Gunn Tove Stai Eidsmo

Redaksjonskomité Melhusbyggen.

Signy R. Overbye, leder, Ronald Nygård, Berit Tofte Høvik, Olav Harald Langås.

Historielaget ønsker flere medlemmer og har i løpet av året fått 20 nye medlemmer, men 10 er dessverre gått ut. Medlemstallet var totalt 322 ved årsskiftet, herav omtrent halvparten par-medlemskap. Det betyr at laget har nesten 500 fullverdige medlemmer med stemmerett.

Styremøter

Det har i løpet av 2019 vært avholdt 8 styremøter, og vi kan nevne noen av sakene:

- Det som har tatt mest tid er planlegging og gjennomføring av aktivitetene, turene og møtene som er nevnt senere i årsmeldingen. Historielaget har i løpet av året hatt 2 utstillinger. Utstillingsgruppen bestående av Trond Heggem, Håkon Disington og Ronald Nygård fortsetter, men ønsker at flere interesserte medlemmer blir med i gruppen slik at vi fortsatt kan sette opp en eller to tema-utstillinger i året.
- Melhus Historielag har i løpet av årene samlet og fått en del bøker og andre skrifter som har vært lagret på vårt lager i prestegården på Varmbo. Der har ikke bøkene vært tilgjengelige for noen, og der er ingen oppvarming, så det er store temperaturvariasjoner. Styret har derfor donert alt til Melhus Bibliotek, som vil plassere det i «Lokalhistorisk rom» for utlån eller lesing der. Etter vurdering av biblioteket vil ev. noe bli levert til Nasjonalbiblioteket eller arkivsenteret på Dora.
- En komite med Ola Storhaugen som leder, utførte i 2003 et stort registreringsarbeid av verneverdige gravminner i Melhus, men det er kun fattet vedtak om vern av gravminner for Melhus kirkegård. På Flå kirkegård er det hittil fjernet 7 av de 47 gravminnene som ble foreslått vernet. Vi har ikke fått avklart hvor mange som er fjernet på Horg og Hølonda kirkegård. Styret har bedt om at vernearbeid blir igangsatt før enda flere gravminner blir fjernet. Melhus Kirkelige Fellestråd bekreftet 22. mai 2019 at det ikke vil bli fjernet gravminner på Flå, Horg og Hølonda kirkegård som står oppført i forslaget utarbeidet i 2003. Bestemmelsen gjelder fram til at fellestrådet har fattet vedtak om hvilke som skal vernes.

- Historielaget har de siste to årene bl. a. ved høringsuttalelser og befaringer prøvd å påvirke Melhus Kommune, avd. Kultur og Fritid, slik at traseen for Sagastien blir fastlagt og bedre merket, uten at noe resultat foreligger. Vi har også prøvd å foreslå løsninger overfor Melhus Kommune slik at tusenårsstedet med bautaen på Gimse ikke benyttes som sykkelstativ, men dessverre uten å lykkes.
- Melhus Historielag anmodet i brev til Nye Veier om at de bruker navnet Loddbrua og ikke Loddbekkbrua på den nye bru de skal bygge på E6. Vi begrunnet det med at elva i lokalmiljøet og i skrift helt fra 1200-tallet er kalt Lodda. Både Lodda og Loddbekken sto oppført i Sentralt Stadnamnregister (SSR). Nye Veier lot Statens Kartverk og Språkrådet behandle saken, og Språkrådet har tilrådd at navnet er Lodda og Loddbrua. Navnet Loddbekken er nå fjernet fra SSR, og Melhus Kommune vil endre navnet i sin kartbase.
- Melhus Historielag har også tatt opp en annen navnesak og påpekt at skiltene Hollumsvegen, Rimol og Tranmæl må endres til Holemsvegen, Romol og Trannmel. Stedsnavnene har i den senere tid fått ny skrivemåte som nå brukes på offisielle kart. Dette må også gjelde på skilt langs ferdselsveier. Kommunen har satt opp nye skilt ved kommunale veier, men ved fylkesveiene står fortsatt de gamle. Vi vil følge opp overfor Fylket, slik at også de bruker den korrekte skrivemåten.
- Styret utarbeidet en grundig begrunnelse og sendte før årsskiftet søknad om tildeling av kommunens kulturpris til Endre Hugdal. Han har skrevet 8-10 lokalhistoriske bøker og skrifter fra Flå, og var i en årrekke samfunnsengasjert i menighetsråd, misjonsforening og kommunestyre. Han fikk som vi vet ikke kulturprisen denne gang.
- Historielaget er nå innmeldt i Frivillighetsregisteret, som innebærer at:
 - 1) Vi kan være med i Grasrotandelen. Alle som spiller Norsk Tippings spill kan velge et lag eller forening som får 7% av spillerinnsatsen som grasrotandel.
 - 2) Vi kan direkte søke om Momskompensasjon, -må ikke via Landslaget for Lokalhistorie.

Aktiviteter, turer og møter i 2019.

Årsmøte tirsdag 26. februar.

Årsmøtet ble avholdt på Buen med behandling av vanlige årsmøtesaker.

Årsmelding og revidert Regnskap for 2018, samt foreløpig Aktivitetsplan for 2019, ble utlevert og godkjent. Bjørn Blokkum la fram Valgkomiteens forslag og alle foreslåtte kandidater ble enstemmig valgt, se første side.

Styret overrasket Erik Tofte og Ronald Nygård (bildet) ved å foreslå dem begge som æresmedlemmer, som takk for mangeårig fortjenestefull innsats for Melhus Historielag. Årsmøtet applauderte straks forslaget, allerede før begrunnelsene ble lest opp. Alle visste at de begge har gjort seg vel fortjent til æresmedlemskap. De har begge vært glødende talspersoner for Melhus Historielag

siden starten. Ronald er fremdeles med i styret, og Erik som var leder frem til 2012, benyttes stadig som ressursperson. Begge har også vært leder og medlem i redaksjonskomiteen for årsskriftet Melhusbyggen, og bidrar stadig med interessante artikler.

Etter årsmøtesakene var det servering av kaffe og kaker, hyggelig samvær og med program: Bjørn Blokkum viste bilder fra restaurering av Hølonda Skytterhus. Utrolig hvor stor dugnadsånden er på Hølonda!

Line Anni Solbakken, rådgiver Kultur og fritid, Melhus Kommune, inspirerte til slutt medlemmene med å vise eksempler på hvor rik Melhus er på kulturminner. Line var Prosjektleder for Kulturminneplanen som ble behandlet og godkjent av kommunestyret 6. mars 2018. Line fortalte om hvordan planen er laget, hvordan den vil bli brukt videre, og la spesiell vekt på tiltak for formidling av Kulturminneplanen. Historielaget vil bidra i formidlingen ved å arrangere temamøter og besøk til kommunens kulturminner.

Utstilling 13. – 28. februar i foajéen i Melhus Rådhus med tema Lensmennene på Gylland.

Utstillingsgruppen i Melhus Historielag satte ved hjelp av bilder og gjenstander opp en utstilling i Melhus Rådhus om lensmanns- og politi-etaten, dette i en tid da Melhus nettopp har mistet lensmannen og fått såkalt "nærpoliti".

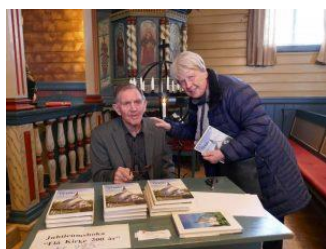
Spesielt viste utstillingen lensmannsgården på Gylland, som fostret lensmenn i over hundre år.

På åpningen onsdag 13. februar kl. 11:00 orienterte tidligere lensmann Trond Heggem om utstillingen, siste Lensmann i Melhus Monica Brækken, delte sine erfaringer fra tiden i Melhus, og nåværende Nærpolitikontakt Snorre Løvseth, snakket om politiets roller og framtiden.

Bilde fra åpningen 13 februar. Olav Gylland, Ingvar Ree, Line Anni Solbakken, Trond Heggem, Monica Brækken, Håkon Dishington og Snorre Løvseth. Foto Gunn Heidi Nakrem, Trønderbladet.

Besøk Flå kirke, Flå Herredsstyresal og Flå Bygdasamling tirsdag 2. april.

Vakre Flå Kirke feiret 225 års jubileum i 2019. Det er den eldste kirken i Melhus. Vi besøkte kirken hvor organist Margot Bjørseth og menighetsrådets leder Mette Goa Hugdal møtte oss med orgelmusikk og sang. De to og Ole Bjørseth fortalte fra kirkens historie, og viste historiske gjenstander i kirka, hvorav noen som fremdeles er i bruk.

Endre Hugdal, som i 1994 skrev boken "Flå kirke 200 år 1794 - 1994", møtte også opp og signerte bøkene til dem som kjøpte noen av de siste eksemplarer som fortsatt finnes av jubileumsboken.

Bilde: Endre Hugdal og Aud Lunde Solem

Etter kirkebesøket dro vi til Flå Samfunnshus, som før sammenslåingen med Melhus Kommune i 1964 var Flå Herredshus. Vi besøkte Herredsstyre-salen, og i samme bygg er også lokalet til Flå Bygdasamling. Her fikk vi omvisning og servering, og vi studerte gjenstandene og hadde trivelig sosialt samvær.

Horg Bygdatun, Omvisning og Arkeologi foredrag, tirsdag 14. mai.

Arkeolog Merete Moe Henriksen fra Vitenskapsmuseet NTNU holdt et interessant foredrag om undersøkelsene på Sandbrauta i 2018. Blant annet ble det da funnet flere steiner med innrissede figurer. Sammen med funnene gjort i 2017 gir de et spennende bilde av ritualer i bronsealderens Melhus.

Etter foredraget var det kaffe med nogo attåt, og omvisning på Horg Bygdatun. Styreleder Per H. Gylland og Ingvar Ree tok de 30 frammøtte rundt i lokalene, fortalte og viste oss en del av de mange gjenstander som er samlet på Bygdatunet.

Kommunikasjon i et historisk perspektiv, Utstilling i Melhus Bibliotek, 4. – 25. juni.

Bilde: Trond Heggem

Melhus Historielag laget ved hjelp av bilder og gjenstander en utstilling med tema kommunikasjon i et historisk perspektiv. Utstillingen ble satt opp til Sagauka som startet 4. juni, og ble stående helt til 25. juni. Kommunikasjon er en forutsetning for demokrati, som var årets tema under Sagauka.

På utstillingen kunne publikum se eksempler på utviklingen fra tidligere tiders varslings- og budbringer- system til dagens smarttelefon og sosiale medier, med hovedvekt på bruken av budstikka.

Budstikka som en historisk kilde til samfunn og samferdsel, foredrag onsdag 5. juni.

I forbindelse med årets utstilling om kommunikasjon i et historisk perspektiv, holdt arkeolog Kjell André Brevik et spennende foredrag i Kommunestyresalen.

Tittelen var «Skera upp herqr» - budstikka som en historisk kilde til samfunn og samferdsel. Kjell André ga som vanlig tilhørerne en mengde interessante historier og vinklinger om temaet.

Bilde: Kjell André Brevik

Sagatidens mektige kvinner, foredrag i Fjøset på Gimsan, torsdag 6. juni.

Melhus Historielag deltok med flere program-poster under Sagauka, og historielagets egen historiker Ronald Nygård holdt foredrag om sagatidens mektige kvinner.

I sagalitteraturen tegnes et bilde av mektige høvdingar i Melhus. Selv om kvinnene / husfruene, som Bergliot Håkonsdotter, Tora på Romol, Gudrun Lundesol og Sigrid Erlingsdotter, ikke er like fremtredende som sine menn, spilte de en viktig rolle

Bilde: Ronald Nygård og Gunn Heidi Nakrem

Ronald er en strålende formidler og ga oss mange eksempler på kvinnes sterke posisjon i før-kristen tid. Kvinnene styrte gården når mennene reiste på handel- og viking-tokt i lange perioder. Det er spesielt å høre om sagatiden på en storgård med en slik historie som Gimsan, så stor takk til Eli Stav og Arne Myrvang.

Trondheims-tur med omvisning i de arkeologiske utgravningene av Klemens-kirken og av Olavskirken i Trondheim folkebibliotek tirsdag 20. august.

Klemenskirken var starten på Olavskulten. Her ble helgenkongens kiste satt på alteret 1031 – ett år etter slaget på Stiklestad. Kirken var målet for de første pilegrimene som valfartet til Trondheim.

I generasjoner har kirken vært et mysterium for historikere og arkeologer, men i 2016 gravde arkeologene fram fundamentet av Klemenskirken. Den ble åpnet med stor festivitas med

kronprinsen 21. mai, -nå var det historielagets tur til å få omvisning av prosjektleder Erik Jondell.

Det var en imponerende utstilling som vi fikk se. Erik Jondell fortalte engasjert om utgravningen og om hvordan kirken kan ha sett ut gjennom 3-400 år. Utstillingen viser fundamentet med alteret, hjørnestolper, og en døpefont som arkeologene har puslet sammen av klebersteinbiter som lå i grunnen. Lærerikt er også å se utviklingen av Trondheims bebyggelse og gatenettverk fra grunnleggingen på 900-tallet til i dag, ved hjelp av avansert bildeteknologi.

Bilde Erik Jondell

Etter kafé-besøk gikk vi til biblioteket hvor lederen Berit Skilligsaas Nygård fortalte om utgravningene på 1980-tallet. Kirkeruinen av Olavskirken, som ble bygget av Magnus den Gode, er gravd ut og avdekket i folkebibliotekets overbygde gårdsrom.

Berit fortalte også om bibliotekbygget som i tillegg til det nyeste bygget, fra 1988, består av Lorck-gården og det gamle Rådhuset.

Vi fikk omvisning i de to restaurerte stuene i Lorck-gården, som er rester fra det eldste handels-borgerskapet i byen. Det bygget som i dag benevnes som det gamle Rådhus, ble reist først på 1700-tallet og var Rådhus en periode fram til det ble tatt i bruk som folkebibliotek i 1933. Vi fikk også se den staselig restaurerte Rådhusalen som nå brukes til konserter og lignende arrangement.

Heldags busstur til Løkken og Orkanger, lørdag 14. september.

Også i år startet en fullsatt buss klokken 9 fra Melhus med Svein Evjen fra «Din Busstur» som sjåfør. Turen gikk over Hølonda til Løkken, og denne gangen hadde vi en guide som virkelig kan området historie: Trond Heggem, som de fleste kjenner som lensmann i Melhus, men som også har vært lensmann i Meldal og er oppvokst på Løkken. Han fortalte om Thams-slekten og om

hvordan flere generasjoner hadde skapt et industrieventyr med bergverk, trelast, ferdighus og til og med lakseeksport.

Bilde: Kjellrun Solem og Trond Heggem foran kongevognen

Deltakerne fikk en lærerik og underholdende kjøretur før vi kom til Orkla Industrimuseum, hvor det både er gruvemuseum og jernbanemuseum med Thamshavnbanens lokomotiver og kongevogn.

Thamshavnbanen med de originale togvognene fra 1908 brakte oss til Orkanger hvor vi spiste middag på Bårdshaug Herregård.

Siste post på programmet var omvisning og foredrag i Thampaviljongen, som var Norges paviljong på verdensutstillingen i Chicago i 1893. Den er i stavkirkestil, og ble produsert etter ferdighusmetoden av Thams & Co på Orkanger. Kjetil Kroksæter fortalte den utrolige historien om hvordan ildsjeler fikk kjøpe bygningen etter 123 år i USA, og fikk den satt opp på Orkanger i 2017.

Den var i dårlig forfatning etter flere eierskifter og flyttinger i USA, men 14 pensjonister fra Orkdal og Meldal brukte bare 3 uker på å ta ned og pakke hele bygningen. Etter at den kom tilbake til Orkanger deltok ca. 50 personer i 22000 dugnadstimer på å bygge den opp igjen.

Bilde: Erik Tofte og Thampaviljongen

Kjetil Kroksæter snakket også om Thams-dynastiet, men da kom selveste Christian Thams (som døde i 1948) inn, og var slett ikke enig i at arbeiderne for 100 år siden ble utnyttet og dårlig betalt. Thampaviljongen er vel verdt et besøk, det er et monument over industrihistorien og treskjærertradisjon i Orkdalen.

Bilde: Kjetil Kroksæter blir avbrutt av Christian Thams

Arrangementet Åpen Gård på Øya VGS, lørdag 21. september.

hadde som målsetting å gi folk gode opplevelser og spre kunnskap om norsk landbruk.

Årets tema var: «Teknologi i landbruket.»

Også i år deltok Melhus Historielag på utstillingen for å fortelle om aktiviteten i historielaget, verve flere medlemmer og selge de siste utgavene av årsskriftet «Melhusbyggen». Vi hadde både gjenstander og bilder som viste teknologi i landbruket i gamle dager, – for å fortelle yngre folk hvordan livet på en gård var for en generasjon eller to siden.

Bilde: Ola Huke, Haldis og Leif Engen

**Dialekt-møte med Tor Erik Jenstad, NTNU.
Kommunestyresalen Melhus Rådhus, torsdag 17. oktober.**

Det ble en trivelig kveld med Tor Erik Jenstad, språkforskeren som er kjent for sin gode formidlingsevne, spesielt fra NRKs språkprogram som Språkteigen og Dialektmagasinet.

Bilde: Tor Erik Jenstad

Kommunestyresalen var fylt opp med 80 interesserte melhusbygg som hadde kommet for å høre Tor Erik Jenstad plassere målet i Melhus i det større dialektlandskapet, avgrense det mot bygdene omkring, og også snakke om påvirkningen fra Trondheim, som nok er ganske sterk i dag.

Vi fikk høre en del spesialiteter fra det tradisjonelle ordforrådet i dalføret, og etter foredraget svarte Jenstad på «lytterspørsmål», mens folk koste seg med sosialt samvær, kaffe og kaker.

Medlemsmøte på Trøndertun med markering av skolens 100 års jubileum og utdeling av Melhusbyggen 2019, torsdag 14. november.

Kveldens tema var markering av Trøndertun folkehøgskoles 100 års jubileum.

Terje Karlsrud, mangeårig styreleder ved Trøndertun folkehøgskole og rektor Ronald Nygård foredro og viste bilder fra skolens 100-årige historie.

For 100 år siden, den 14. oktober 1919 benket de første kunnskapstørste og forventningsfulle elevene seg under Trøndertuns kateter. Trøndertun folkehøgskole er nå en av Norges mest anerkjente skoler innen rock, pop, jazz og dans.

På medlemsmøtet ble det derfor minikonsert med en gruppe elever på jazz-linja.

Etter interessante foredrag fortalte redaktøren Signy R. Overbye om innholdet i årsskriftet Melhusbyggen 2019 som med 78 A4-sider er tykkere enn noensinne og spekket med lokallhistorisk stoff. Det årlige tidsskriftet er et resultat av stoff som blir sendt redaksjonskomiteen fra historie-interesserte medlemmer og andre, i tillegg til stoff og bilder fra redaksjonskomiteen.

Bladet er gratis for alle lagets medlemmer. De ca. 100 som møtte opp på årets medlemsmøte fikk utdelt sitt blad i kantina, og koste seg lenge med kaffe, kaker og sosialt samvær.

Bilde: Signy R. Overbye

Styret takker alle som har deltatt i lagets virksomhet i året som gikk.

Bjarne Sommersel
leder

Ronald Nygård
nestleder

Randi Kregnes
sekretær

Ola Huke
kasserer

Leif Engen
styremedlem

Per Erik Kufås
Unn Berit Falkanger
Håkon Disington

Vararepresentant
Vararepresentant
Vararepresentant